

Kuće za odmor u turističkoj ponudi Gorskog kotara

Indir, Katarina

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Science / Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:217:447148>

Rights / Prava: [In copyright](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2022-10-07**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of Science - University of Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu
Prirodoslovno-matematički fakultet
Geografski odsjek

Katarina Indir

Kuće za odmor u turističkoj ponudi Gorskog kotara

Prvostupnički rad

Mentor: prof. dr. sc. Vuk Tvrтко Opačić

Ocjena: _____

Potpis: _____

Zagreb, 30. rujna 2020.

Sveučilište u Zagrebu
Prirodoslovno-matematički fakultet
Geografski odsjek

Prvostupnički rad

Kuće za odmor u turističkoj ponudi Gorskog kotara

Katarina Indir

Izvadak: Kuće za odmor specifičan su tip smještajnog objekta koji, korišten u turističke svrhe, nudi veće mogućnosti od ostalih kapaciteta kategorije „Ostali ugostiteljski objekti za smještaj“ kao što su soba, apartman, prenoćište, hostel, lovački i planinarski dom i dr. Već niz godina kuće za odmor dio su krajobraza Gorskog kotara, bilo kao vikendice ili kao objekti korišteni u turističke svrhe. U ovom radu prikazuju se osnovna turističkogeografska obilježja Gorskog kotara podijeljenog po jedinicama lokalne samouprave. Također, taj prostor promatra se kroz promjene turističkog prometa i broja smještajnih kapaciteta, a naglasak je stavljen na kuće za odmor u ponudi Gorskog kotara, te njihovoj prenamjeni u turističke smještajne kapacitete. Detaljnije je promatrano područje Kupske doline, kao reprezentativan primjer potencijalnog turističkog prostora.

28 stranica, 8 grafičkih priloga, 4 tablice, 32 bibliografskih referenci; izvornik na hrvatskom jeziku

Ključne riječi: kuća za odmor, Gorski kotar, Kupska dolina, smještajni kapaciteti, receptivno vikendaško područje

Voditelj: prof. dr. sc. Vuk Tvrтко Opačić

Tema prihvaćena: 7. 2. 2019.

Datum obrane: 30. 9. 2020.

Rad je pohranjen u Središnjoj geografskoj knjižnici Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Marulićev trg 19, Zagreb, Hrvatska.

BASIC DOCUMENTATION CARD

University of Zagreb
Faculty of Science
Department of Geography

Undergraduate Thesis

Second homes in the tourism supply of Gorski kotar

Katarina Indir

Abstract: Second homes are a specific type of accommodation facility which, when used for tourism purposes, offers greater opportunities than other facilities in category of "Other catering facilities for accommodation, such as room, apartment, lodge, hostel, hunting and mountain lodge, etc. For many years, second homes have been part of Gorski Kotar landscape, either as cottages/weekend houses or as tourist facilities. This paper presents the basic touristic-geographical features of Gorski Kotar divided in local government units. Also, this area is observed through changes in tourist traffic and the number of accommodation capacities, but the emphasis is placed on second homes offered by Gorski Kotar and their conversion into tourist accommodation capacities. The Kupa river Valley area is examined in more detail as a representative example of a potential tourist area.

28 pages, 8 figures, 4 tables, 32 references; original in Croatian

Keywords: second home, Gorski kotar, Kupa river valley, accommodation capacity, receiving second home area

Supervisor: Vuk Tvrtko Opačić, PhD, Full Professor

Undergraduate Thesis title accepted: 07/02/2019

Undergraduate Thesis defense: 30/09/2020

Thesis deposited in Central Geographic Library, Faculty of Science, University of Zagreb, Marulićev trg 19, Zagreb, Croatia.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Svrha i ciljevi istraživanja	1
1.2. Hipoteze istraživanja	1
1.3. Metodologija istraživanja	2
1.4. Prostorni okvir istraživanja.....	2
1.5. Pregled dosadašnjih istraživanja.....	4
2. TURISTIČKOGEOGRAFSKA OBILJEŽJA GORSKOG KOTARA	5
2.1. Turističkogeografski položaj	5
2.2. Atrakcijska osnova	7
2.2.1. <i>Klima</i>	8
2.2.2. <i>Geomorfološke i hidrografske značajke</i>	9
2.2.3. <i>Biljni i životinjski svijet</i>	12
2.2.4. <i>Kulturno-povijesna baština i manifestacije</i>	12
2.3. Receptivni faktori	15
2.4. Turistički promet	18
3. KUĆE ZA ODMOR KAO OBLIK SMJEŠTAJNIH KAPACITETA U TURIZMU GORSKOG KOTARA	21
3.1. Definicija i kategorizacija kuća za odmor kao smještajnih objekata.....	21
3.2. Vikendaštvo u Gorskom kotaru.....	21
3.3. Prenamjena privatnih kuća u komercijalne smještajne kapacitete	23
3.3.1. <i>Primjer Kupske doline</i>	23
4. ZAKLJUČAK	27
LITERATURA.....	29
IZVORI.....	30
PRILOZI.....	IV

1. UVOD

Uvodom su obuhvaćene polazne odrednice rada koje se odnose na predmet i ciljeve istraživanja te njegov prostorni i vremenski obuhvat. Također, postavljene su hipoteze i ponuđeno je objašnjenje metodologije rada. U radu će se razložiti turističkogeografska obilježja Gorskog kotara podijeljenog po jedinicama lokalne samouprave, zatim će se taj prostor dodatno analizirati kroz glavne pokazatelje razvoja i općenitog stanja turizma pomoću obrađenih i grafički prikazanih podataka o turističkom prometu Gorskog kotara. Središnja tema rada su kuće za odmor kao smještajni objekt i dio turističkih kapaciteta i ponude Gorskog kotara.

1.1. Svrha i ciljevi istraživanja

Uz sve veću konkurenciju privatnih iznajmljivača, u Hrvatskoj se počeo javljati trend razvoja kuća za odmor kao novog segmenta ponude smještaja. Glavni cilj ovog prvostupničkog rada je analizirati značenje kuća za odmor u turističkoj ponudi Gorskog kotara. Uz navedeni cilj u radu će se prikazati turističkogeografska obilježja Gorskog kotara, istražiti pojam receptivnih čimbenika ponude, analizirati će se ponuda i kategorizacija kuća za odmor te objasniti njihova transformacija u turističke smještajne kapacitete.

1.2. Hipoteze istraživanja

Prije početka istraživanja postavljene su dvije hipoteze koje će u ovom radu biti ispitane – bit će ispitano koliko pouzdano raspoloživi podaci podupiru ili osporavaju navedene pretpostavke. Kako bi se postigli ciljevi ovog rada, istraživanje se temelji na sljedećim hipotezama:

H1: Objekti koji su se koristili u privatne svrhe prenamijenjeni su u turističke kapacitete.

Pojava kuća za odmor kao nove vrste smještajnog objekta potakla je mnoge ljude Gorskog kotara koji su u svom vlasništvu imali nekretninu da je prenamijenjene ili obnove te da se počnu baviti turizmom - uglavnom zbog potrebe za dodatnim financijskim prihodom.

Eventualnim potvrđivanjem ove hipoteze objasnit će se jedan od razloga sve većeg broja kuća za odmor kao specifične vrste smještajnih kapaciteta.

H2: Prema načinu stjecanja, kuće za odmor u Gorskom kotaru su većinom naslijeđeni objekti

S obzirom na lošu demografsku sliku Gorskog kotara te gospodarsko i ekonomsko stanje tog prostora, pretpostavka je da kuće za odmor toga područja nisu novoizgrađene niti kupljene, već naslijeđene.

1.3. Metodologija istraživanja

Tijekom istraživanja korištene su brojne metode koje se u radu međusobno isprepliću. Glavna metoda istraživanja je metoda prikupljanja i analiziranja literature i različitih izvora (materijala). Analizirana je relevantna stručna i domaća znanstvena literatura kao i strategije razvoja te su analizirani podaci s internetskih stranica općina Gorskog kotara i tamošnjih turističkih zajednica, kao i službeni podaci o turizmu iz publikacija Državnog zavoda za statistiku.

Druga korištena metoda je obrada i interpretacija statističkih podataka uz tablične i grafičke prikaze. Prilikom izrade ovog rada prikupljeni su i obrađeni statistički podaci vezani uz turistički promet na području Gorskog kotara, a grafički i tablični prikazi izrađeni su u Microsoft Excel programu. Metoda deskriptivne statistike uz grafičko prikazivanje podataka korištena je za interpretaciju demografskih podataka i podataka turističke statistike.

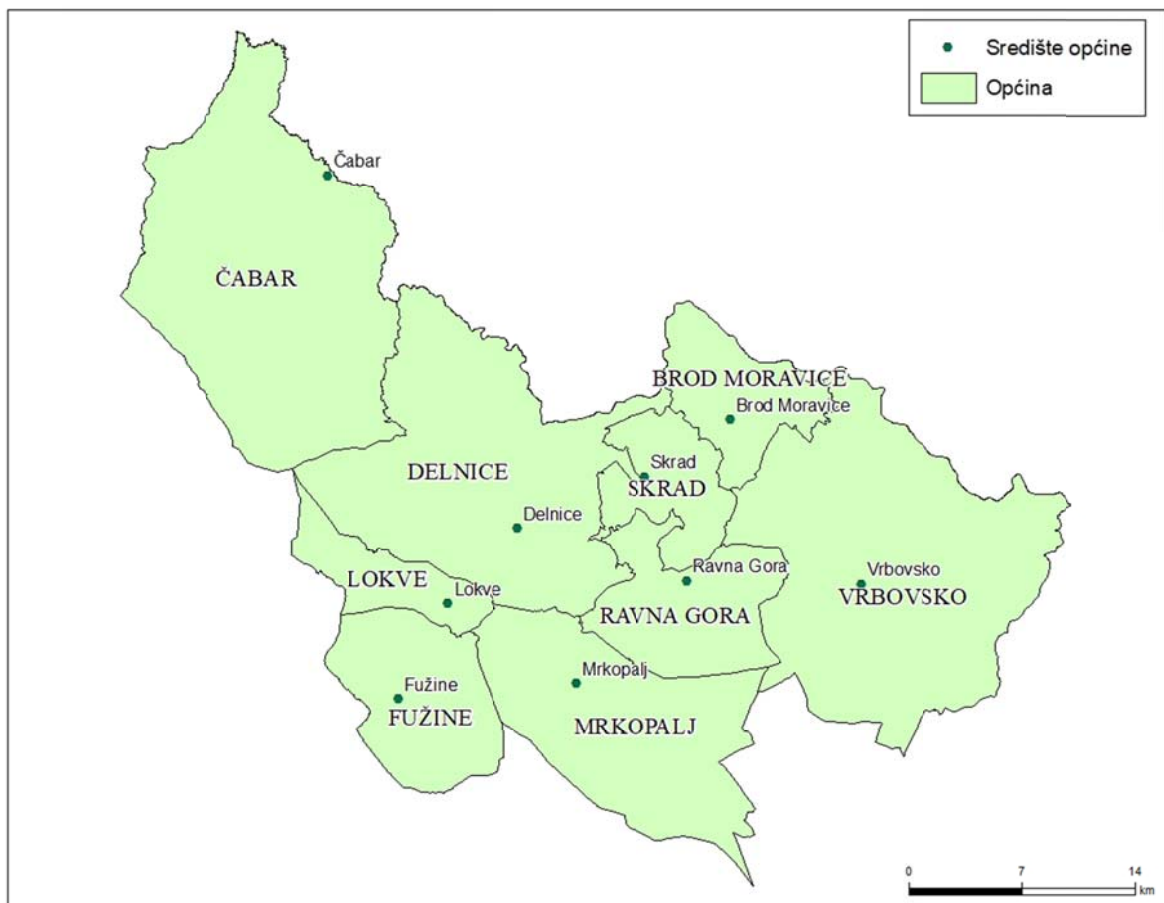
1.4. Prostorni okvir istraživanja

Prostorni obuhvat istraživanja ovog rada obuhvaća Gorski kotar, sjeverni dio Gorske regije Hrvatske koja čini poveznicu između Sjevernog hrvatskog primorja i Peripanonske regije. Gorski kotar se proteže na 1 275 km² te predstavlja jednu trećinu površine Primorsko-goranske županije čiji je sastavni dio. Sa sjeverne strane granica Gorskog kotara od izvora prati rijeku Čabranku i nastavlja rijekom Kupom, čime tvori prirodnu državnu granicu sa Republikom Slovenijom u dužini od 116 km. Južni i jugozapadni dio područja prijelaz je prema ostatku Primorsko-goranske županije, točnije

njezinom obalnom dijelu u dužini od 72 km. Na istočnom i jugoistočnom dijelu Gorski kotar u dužini od 54 km graniči s Gradom Ogulinom, odnosno Karlovačkom županijom.

Sa svoja 342 naselja i 23 011 stanovnika prema popisu iz 2011. godine, Gorski kotar se smatra slabo naseljenim područjem sa svega 18 stanovnika po km² s tradicionalno izraženom depopulacijom.

Na slici 1 prikazana je administrativna podjela Gorskog kotara koji se sastoji od devet jedinica lokalne samouprave – tri grada: Čabar, Delnice i Vrbovsko - te šest općina: Brod Moravice, Fužine, Lokve, Mrkopalj, Ravna Gora i Skrad.

Sl. 1. Administrativno teritorijalna podjela Gorskog kotara na gradove i općine
Izvor: Digitalni atlas RH

Što se vremenskog okvira istraživanja tiče, on obuhvaća ljeto 2019. godine (srpanj-kolovoz) i u tom je razdoblju prikupljena i obrađena većina podataka. Demografski podaci vežu se uglavnom uz popis stanovništva 2011. godine, a podaci turističke statistike za razdoblje od 2013. do 2018. godine.

1.5. Pregled dosadašnjih istraživanja

Vikendaška su kretanja, iako rastuća aktivnost u svijetu i u Hrvatskoj, još uvijek jedan od slabije istraživanih oblika prostornih dokoličarskih kretanja i malo je relevantne literature koja istražuje njegovu pojavu. Glavna pomoć u pisanju teorijskog dijela ovog rada bila su istraživanja sažeta u radovima V. T. Opačića, koji seže od samog objašnjenja fenomena sekundarnog rekreacijskog stanovanja (vikendaštva) do detaljnih analiza vikendaštva na određenim područjima. Prema Opačiću, taj pojam može označivati vikendice kao raširenu pojavu te organiziranu djelatnost/aktivnost vikendaša, odnosno ukupnost svih pojava i procesa povezanih s pojmovima vikendica, objekt za odmor i rekreaciju, drugi dom te sekundarno (povremeno) stanovanje (Opačić, 2011; 2012; 2013). Također isti autor izdvojio je i tri glavne faze u prostornom razvoju hrvatskog vikendaštva nakon Drugog svjetskog rata. U istoimenom radu analizira i „Motivacijske predloške za posjedovanje vikendica na hrvatskom priobalju“, koji daje značajan uvid u pokretačke faktore vikendaštva i faktore privlačnosti receptivnog vikendaškog područja. Osim Opačića, ostali radovi i publikacije domaće i strane literature korišteni za sintezu ovog rada uglavnom se odnose na generalne pojmove u turizmu, ne na uzak pojam vikendaštva.

2. TURISTIČKOGEOGRAFSKA OBILJEŽJA GORSKOG KOTARA

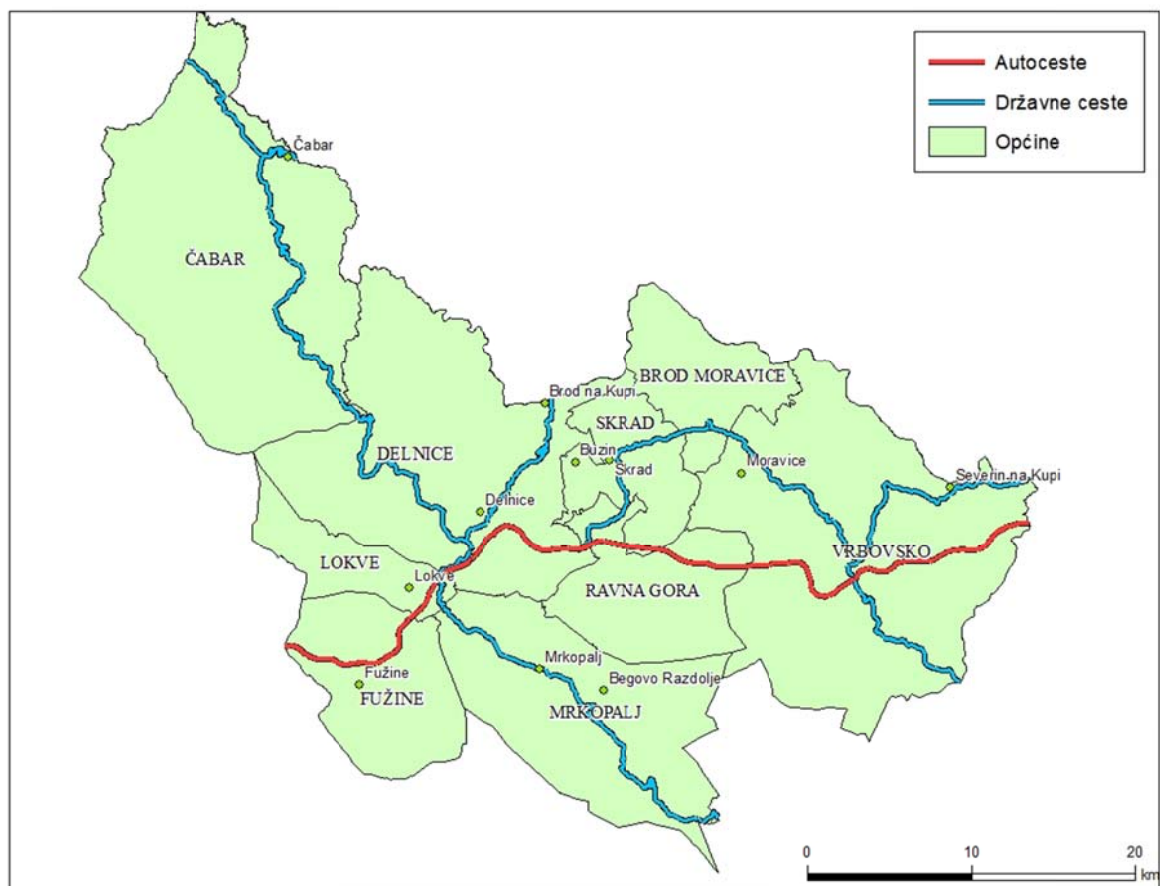
U ovom dijelu rada bit će prikazane osnovne odrednice turizma u Gorskom kotaru. Te odrednice uključuju prirodna obilježja, prometnu te smještajnu infrastrukturu. Na koncu poglavlja ponuđena je analiza recentnog stanja turizma i turističkog prometa Gorskog kotara u brojkama.

Prema podjeli turističkih regija Hrvatske, Gorski kotar spada u Gorsku regiju i zauzima njen sjeverni dio. Ne samo da je taj dio Hrvatske gospodarski slabije razvijen, već je i izložen jakoj depopulaciji i unatoč svom ključnom tranzitnom značenju povezivanja Panonsko-peripanonske Hrvatske i Hrvatskog primorja, turistički je taj prostor vrlo slabo valoriziran. Regija turistički razvoj temelji na valorizaciji atraktivnih prirodnih faktora, dok se osjeća manjak atraktivnih društvenih faktora (Curić, Glamuzina i Opačić, 2013.).

2.1. Turističkogeografski položaj

Smješten na sjevernoistočnom dijelu Primorsko-goranske županije, Gorski kotar predstavlja njezin kontinentalni, planinski dio. Po geografskim obilježjima Gorski kotar je zasebna prostorna cjelina Hrvatske, koja je prilično različita od susjednih regija: Kvarnera i Like, ali je gospodarski i u drugim životnim sadržajima znatno povezana s Rijekom kao makroregionalnim središtem (Njegač, Pejnović 2012.). Naselja su raštrkana i slabo naseljena, a problem predstavljaju nedostatne linije javnog prijevoza stoga je gotovo nužno koristiti osobno vozilo za međumjesni promet unutar samog Gorskog kotara. Lokalne linije do administrativnih središta Gorskog kotara i šire loše su i/ili nikakve (primjer: relacija Brod na Kupi – Delnice).

Cestovnu mrežu Gorskog kotara čini sustav javnih cesta koje su kategorizirane kao autoceste, državne, županijske, lokalne te nerazvrstane ceste. Na slici 2 prikazan je položaj Gorskog kotara kroz mrežu glavnih prometnica, kao i određena naselja.

Sl. 2. Mreža glavnih prometnica na području Gorskog kotara
Izvor: Digitalni atlas RH

Tim prostorom prolazi i autocesta A6 *Bosiljevo - Rijeka*, s izlaznim čvorištima Vrbovsko, Ravana Gora, Delnice (Lučice) i Vrata, što područjima gdje se nalaze izlazi uvelike pomaže u planiranju daljnjeg gospodarskog kao i turističkog razvoja.

Željezničku infrastrukturu čini dionica željezničke pruge Zagreb-Karlovac-Vrbovsko-Moravice-Delnice-Fužine-Plase-Rijeka koja je od međunarodnog značenja, no turistički promet tim koridorom je zanemariv.

Kad se promatra s turističkogeografskog aspekta, izgradnjom autoceste regija postaje dostupnija Karlovcu, Ogulinu i Zagrebu, čime je turističkogeografski i prometnogeografski položaj Gorskog kotara povoljniji zbog veće i brže dostupnosti zračnim lukama u susjedstvu. Cestovna udaljenost Delnica do riječne zračne luke iznosi samo 44 km, do zagrebačke zračne luke 132 km te do zračne luke Brnik u Ljubljani 130 km. Također, relativna blizina Gorskog kotara značajnim obalnim turističkim destinacijama Kvarnera, ali i Istre te isto tako dobra povezanost s Zagrebom, kao i tranzitni

karakter područja, snažni su faktori koji doprinose turističkoj valorizaciji atrakcijske osnove tog prostora te povoljno utječu na tamošnji razvoj turizma. Nadalje, zbog dobre prometne povezanosti poneki turisti odabiru smještaj u Gorskom kotaru pa odlaze na izlete u turističke destinacije u priobalju.

Iz navedenog proizlazi zaključak da cijeli Gorski kotar općenito ima zadovoljavajuć turističkogeografski položaj s obzirom na blizinu i dobru povezanost s emitivnim turističkim regijama (Slovenija, Italija, Austrija, Njemačka...) te blizinu većih središta i poznatih turističkih destinacija. Svakako je bitno naglasiti i Zagrebačku aglomeraciju kao vodeći emitivni turistički prostor u domaćem turizmu. Preko Gorskog kotara vode glavni cestovni i željeznički pravci koji povezuju Panonsko-peripanonsku Hrvatsku i Srednju Europu sa Sjevernim hrvatskim primorjem, stoga tranzit svakako predstavlja specifičnu, ali izuzetno vrijednu potrošačku nišu za Gorski kotar. Negativna činjenica je da se zbog nedovoljnih međumjesnih autobusnih linija, udaljenosti te raštrkanosti naselja javlja lokalni problem dolaska iz različitih dijelova Gorskog kotara do njegovog središta, grada Delnica.

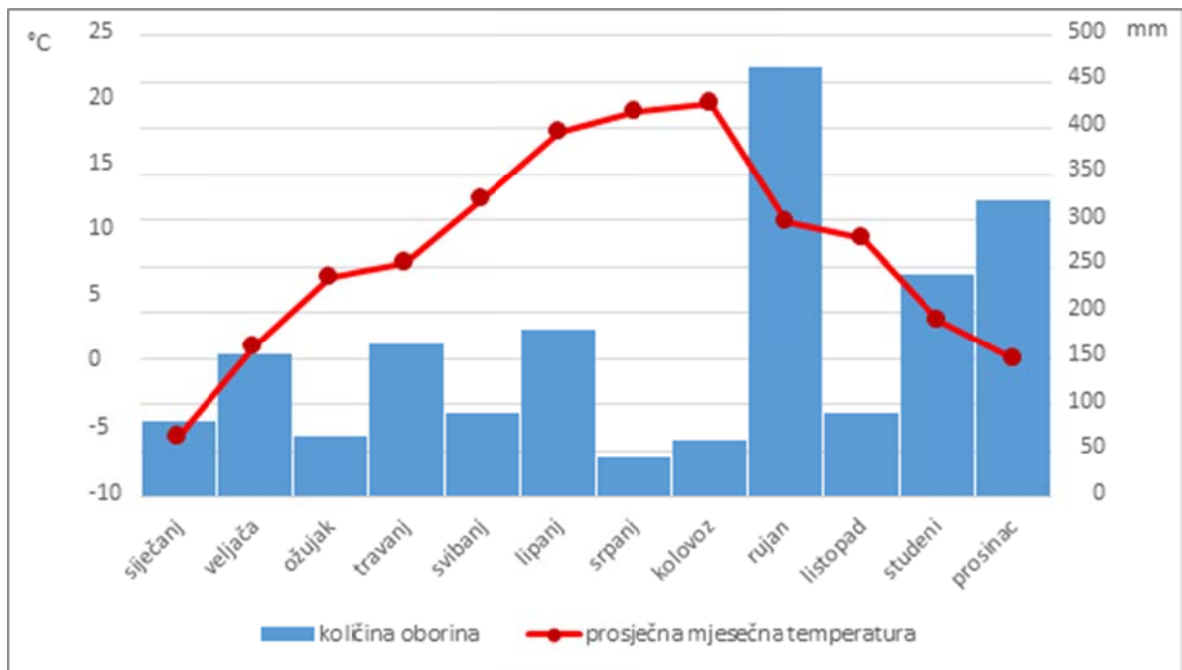
2.2. Atrakcijska osnova

Za turističku atrakcijsku osnovu od posebne su važnosti temeljni turistički resursi, koji obuhvaćaju sve potencijalne i realne turističke atrakcije. Njihova bit određena je turističkim potrebama, motivima i aktivnostima (Kušen, 2002). Svrha turističke atrakcije je privlačnost - ima potencijal privući turista na različite aktivnosti ili jednostavno pobuditi različite turističke doživljaje. Turističku atrakcijsku osnovu moguće je podijeliti u dva segmenta: prirodne i društvene (antropogene) atrakcije. U prirodne atrakcije ubrajaju se klimatske, geomorfološke i hidrografske značajke te flora i fauna, dok će se od društvenih atrakcija u ovom radu pobliže istražiti kulturno-povijesna baština te manifestacije Gorskog kotara. Iz toga će se zaključiti koje su regionalne značajke i kompleks vrijednosti koje određuju identitet Gorskog kotara, odnosno koji su motivirajući turistički čimbenici na temelju kojih se ovaj prostor može turistički valorizirati.

2.2.1. Klima

Unatoč relativno maloj površini koju zauzima Gorski kotar, klimatske prilike pokazuju znatnu različitost. Osnovna klimatska značajka Gorskog kotara u cjelini je da su predjeli iznad 1200 m nadmorske visine obuhvaćeni planinskom klimom (prema Köppenovoj klasifikaciji to vlažna snježno-šumska klima sa svježim ljetom - Dfc), dok na nižim područjima Gorskog kotara prevladava kontinentalna klima (prema Köppenu to je umjereno topla vlažna klima sa svježim ljetom - Cfc). Duge i oštre zime sa u višim predjelima pogoduju razvoju sportsko-rekreativnog turizma kao što su zimski sportovi, prvenstveno zbog toga što se ovaj dio Hrvatske posebno ističe velikim količinama padalina. Ljeta su kratka i svježja, s velikom dnevnom oscilacijom temperature u ljetnim mjesecima. Prema podacima DHMZ-a, srednja godišnja temperatura iznosi 7,3 °C, dok je prosječan broj oblačnih dana 181, a vedrih 27 što je relativno niska vrijednost, no ne i iznenađujuća.

Raznolikost klime u odnosu na površinom relativno malo područje Gorskog kotara očituje se iz podataka meteoroloških stanica na ovom području. Slika 3 prikazuje kretanje srednjih mjesečnih temperatura zraka i količine padalina prema podacima za 2017. godinu meteorološke postaje Parg-Čabar koja se nalazi na nadmorskoj visini od 863 m.

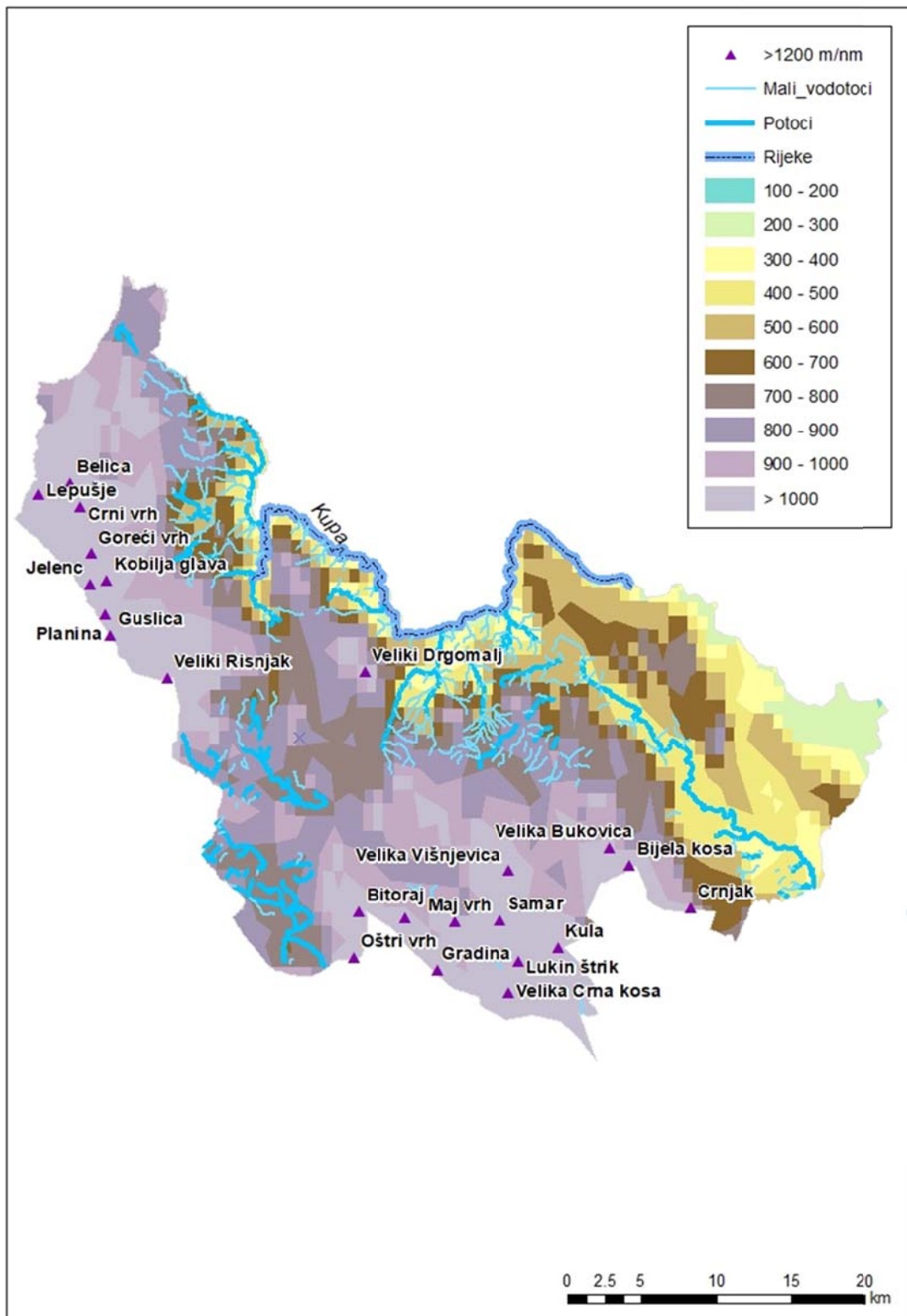

Sl. 3. Srednje mjesečne temperatura zraka i količine padalina za meteorološku postaju Parg-Čabar 2017. godine

Izvor: izradila autorica prema podacima DZS, 2018.

2.2.2. Geomorfološke i hidrografske značajke

Gorski kotar ubraja se u gorsko-planinsko područje, prosječne nadmorske visine 700 - 900 metara. Od planinskih uzvišenja ističu se Risnjačko-snježnička (Risnjak 1528 m; Snježnik 1506 m), zatim drgomaljska, te skupina Velike Kapele s Bjelolasicom (Kula, 1534 m) i Viševicom (1428 m). Kontrast najvišim vrhovima čine i doline rijeka, pri čemu se uz Dolinu Čabranke posebno ističe Kupska dolina koja je smještena na samo 200 metara nadmorske visine. Na slici 4 prikazana je hipsometrija ovog prostora s nekim od najviših vrhova te mreža tekućica Gorskog kotara.

Sl. 4. Reljefni prikaz Gorskog kotara s istaknutim vrhovima i hidrografskom mrežom
 Izvor: Digitalni atlas RH

Gorski kotar tipično je krško područje koje obiluje svim krškim fenomenima: izvorima, ponorima, poljima u kršu, jamama, spiljama i ponikvama. U općoj pejzažnoj slici nema posve ogoljelog krša, već svugdje prevladava tzv. „zeleni krš“, krško tlo koje je zbog vapnenačko-dolomitne litografske građe i obilja kiselih smeđih tala prekriveno gustim šumama. Gorski kotar je zbog svojih geomorfoloških značajki pogodan za sportsko-rekreacijske aktivnosti poput pješaćenja, planinarenja, slobodnog penjanja, špiljarenja i ostalih turističkih aktivnosti, a u ponudi ima i tri adrenalinska parka. Činjenica da se u Gorskom kotaru nalazi Nacionalni park Risnjak, kao i drugi oblici zaštićene prirodne baštine (posebni geomorfološki rezervati Zeleni vir i Vražji prolaz, značajni krajobraz Kamačnik, park-šume...) dodatno obogaćuje turističku ponudu. Svakako treba spomenuti i strogi rezervat Bijele i Samarske stijene, no budući da je u strogom rezervatu strogo zabranjena svaka ljudska aktivnost, pa tako i turizam, on ne doprinosi turističkoj ponudi. U tablici 1 prikazani su svi zaštićeni prirodni lokaliteti na prostoru Gorskog kotara.

Tab. 1. Zaštićena prirodna područja u Gorskom kotaru

OPĆINA/NASELJE	VRSTA	br.	NAZIV
Brod Moravice	/	/	/
Čabar	/	/	/
	Nacionalni park	1	Risnjak
Delnice	Park šuma	1	Japlenški vrh
	Spomenik prirode	1	Izvor Kupe
Fužine	/	/	/
Lokve	Posebni rezervat	1	Debela Lipa - Veliki Rebar
	Park šuma	1	Golubinjak
Mrkopalj	Strogi rezervat	1	Bijele i Samarske stijene
Ravna gora	/	/	/
Skrad	Zaštićeni krajobraz	2	Vražji prolaz Zeleni vir
	Zaštićeni krajobraz	1	Kamačnik
Vrbovsko	Spomenik prirode	1	Stara Tisa u Međedima
	Spomenik parkovne arhitekture	1	Perivoj uz dvorac Severin na Kupi
ukupno:	11		

Izvor: Državni zavod za zaštitu prirode; Zakon o zaštiti prirode (NN 80/13)

Što se hidrografskih značajki tiče, Gorski kotar pruža velike mogućnosti za sportsko-rekreativni ribolov uz rijeku Čabranku od izvora do ušća, rijeku Kupu od izvora do Severina na Kupi, djelomično uz rijeku Dobru, jezero Bajer itd. Jednako tako, promiču se vodeni sportovi na kupskim brzacima, jezeru Bajer i Lokvarskom jezeru, kao što su

canoeing i *rafting* - zbog svega toga vodni resursi Gorskog kotara sadrže velik gospodarski i turistički potencijal.

2.2.3. Biljni i životinjski svijet

Područje Gorskog kotara bogato je relativno dobro očuvanom prirodom koja se smatra i najvećim resursom za razvoj turizma. Šumskom bogatstvu, koje je do sada vrednovano uglavnom za eksploataciju drveta, potrebno je dodatno zaštititi kao prirodni resurs jer šume prekrivaju čak 83 % površine Gorskog kotara. Unutar zaštićenog prostora NP Risnjak nalazi se 15 različitih šumskih zajednica, kao i rijetki primjerci iz životinjskog svijeta. Risnjak je još uvijek stanište sve tri velike europske zvijeri – medvjeda, risa i vuka te je do sada na njegovom području istraženo 1148 vrsta i podvrsta flore.

Gorski kotar značajan je i za očuvanje mnogih vrsta ptica ali i za očuvanje brojnih ostalih vrsta i rijetkih staništa (npr. aluvijalne šume, planinski i pretplaninski vapnenački travnjaci i dr.). Također je i stanište raznih endemskih vrsta (runolist, zmijanac) te leptira. Dolina Kupe je prepoznata po brojim vrstama leptira, i u njoj je prema podacima TZ Delnice zabilježeno 108 vrsta ili oko 60 % hrvatske faune leptira.

Važno je napomenuti i nedovoljno iskorišten potencijal lovmog turizma kao sastavnicu turističke ponude Gorskog kotara, jer potiče razvoj destinacija u slabije naseljenim područjima te je gotovo neovisan o godišnjem dobu, čime stvara velik potencijal za smanjenje sezonalnosti turizma. U lovištima Gorskog kotara izdvaja se lov na običnog jelena, srnu, divlju svinju i medvjeda.

2.2.4. Kulturno-povijesna baština i manifestacije

Kulturno-povijesna baština Gorskog kotara još uvijek nije dovoljno istražena niti potpuno turistički valorizirana. Prema podacima Državne uprave za zaštitu kulturne i prirodne baštine na području Gorskog kotara evidentirano je oko stotinu potencijalnih, a u Registar nepokretnih spomenika kulture upisano više od dvadeset spomenika kulture, a navedeni su prikazani u tablici 2.

Tab. 2. Zaštićeni nepokretni spomenici kulture u Gorskom kotaru

Općina	Naziv	Klasifikacija
Brod Moravice	Crkva sv. Lucije	sakralna graditeljska baština
	Stambeni objekt Mance, Kuti 21	profana graditeljska baština
	Kuća Delač, Delači 1	profana graditeljska baština
	Kuća Ožanić-Žižek, Delači 8	profana graditeljska baština
	Etnozona Sv. Andrija - Kuti	kulturno-povijesna cjelina
	Etnozona Kuti - Brod Moravice	kulturno-povijesna cjelina
	Etnozona Doluš - Brod Moravice	kulturno-povijesna cjelina
	Ruralna cjelina	kulturno-povijesna cjelina
	Etnozona Delači, Maklen, Moravička Sela	kulturno-povijesna cjelina
	Ruralna cjelina naselja	kulturno-povijesna cjelina
Čabar	Crkva sv. Hermagora i Fortunata	sakralna graditeljska baština
	Kompleks crkve "Majke Božje Svetogorske"	sakralno-profana graditeljska baština
	Crkva sv. Leonarda	sakralna graditeljska baština
	Kuća Žagar, Goranska 117	profana graditeljska baština
	Kuća Vesel, Goranska 36	profana graditeljska baština
	Ruralna cjelina naselja Prezid	kulturno-povijesna cjelina
Delnice	Kaštel "Zrinski"	profana graditeljska baština
	Stambena zgrada, Supilova 94	profana graditeljska baština
	Ruralna cjelina Velika Lešnica	kulturno-povijesna cjelina
Fužine	Kulturno-povijesna cjelina grada Fužina	kulturno-povijesna cjelina
	Crkva sv. Antona Padovanskog	sakralna graditeljska baština
Skrad	Zgrada Lončarić, Goranska 12	profana graditeljska baština
Vrbovsko	Dvorac Severin na Kupi	profana graditeljska baština
	Manastir Gomirje sa crkvom Rođenija sv. Jovana Preteče	sakralno-profana graditeljska baština
	Crkva sv. Petra i Pavla	sakralna graditeljska baština

Izvor: Ministarstvo kulture i medija RH; Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske

Posebno su vrijedni dijelovi baštine: arheološka zona u Prezidu; seoske cjeline Colnari i Delači; etno zone, etno spomenici te neki pojedinačni objekti: kuća Rački (Delnice), kuća Ožbolt, kuća Vesel (Prezid) ali i ostaci vijadukta Karolinske ceste iz 1732. godine koji se nalaze u mjestu Brestova Draga u općini Mrkopalj. Dok su povijesne urbane cjeline ipak relativno zaštićene, ruralne cjeline, posebice etno zone intenzivno gube svoja povijesna obilježja. Iako gotovo nisu valorizirani, Gorski kotar je najbogatiji upravo tim ruralnim i etnografskim sadržajima. Vrijedno je spomenuti i obrambeno-stambene komplekse zrinsko-frankopanskih utvrda izgrađenih u razdoblju od 15. do 17. stoljeća u Brodu na Kupi, Severinu na Kupi, i Čabru te primjere specifične sakralne arhitekture.

Istražujući goranske tradicije i običaje, ističe ih se nekoliko. Zbog velikih područja prekrivenih šumom (dom mnogim životinjskim vrstama) osnovu autohtone kuhinje čini

meso divljači (specijalitet je gulaš), dok gljive i bobičasto voće također imaju posebno mjesto u goranskoj kuhinji. U Gorskom kotaru i danas se po tradicionalnoj recepturi spravljaju domaća šljivovica i brinjevac – rakija od brinje ili borovice.

Na području Gorskoga kotara zastupljena su sva naša narječja, ali je to ipak većim dijelom kajkavski kraj. Tradicionalni goranski govor jedan je od dijalekata kajkavskog narječja - sadrži kajkavske osobine uz prijelaze prema susjednim čakavskim i slovenskim govorima (Malnar, 2010.)

Gorski kotar nudi i raznovrsne manifestacije čiji je osnovni cilj obogatiti turistički boravak gostiju, ali i povećati kvalitetu života lokalnog stanovništva. Glavni organizator priredba u Gorskom kotaru su turističke zajednice pojedinih općina/naselja te su one često povezane s kulturnim identitetom određene općine ili grada i uglavnom imaju tek regionalno ili lokalno značenje. U ljetnim mjesecima najposjećenije manifestacije u Gorskom kotaru su *Kotar Fest* (četverodnevni festival kazališta, filma, glazbe i edukativnih programa u Delnicama), *Gorski kotar Bike tour* (trodnevna biciklistička manifestacija), te *Internacionalno orijentacijsko natjecanje* koje već 22. godine za redom privlači sve veći broj posjetitelja. U jesenskom i proljetnom razdoblju broj organiziranih manifestacija znatno opada, a preostaju uglavnom kulturno-folklorne manifestacije koje se temelje na tradiciji i običajima. Jedna od zanimljivijih manifestacija su *Puharski dani* u Tršću kraj Čabra koji se održavaju svakog listopada. S obzirom na klimatske značajke Gorskog kotara, manifestacije koje se odvijaju u zimskoj sezoni većinom se i temelje na zimskim sportsko-rekreativnim aktivnostima. *Noćni slalom na Petehovcu* utrka je u organizaciji Skijaškog kluba *Mrkopalj* i svake godine broji sve više sudionika. Jednom mjesečno se zimi organizira *Sanjkaški kup gorskog kotara*, natjecanje u rekreativnom sanjkanju, kao i *Skijaški kup Gorskog kotara*. U Čabru je poznato *Natjecanje u alpskom i nordijskom skijanju*, dok se u Mrkoplju svake zime održava *Kup Mrkoplja u veleslalomu za rekreativce*.

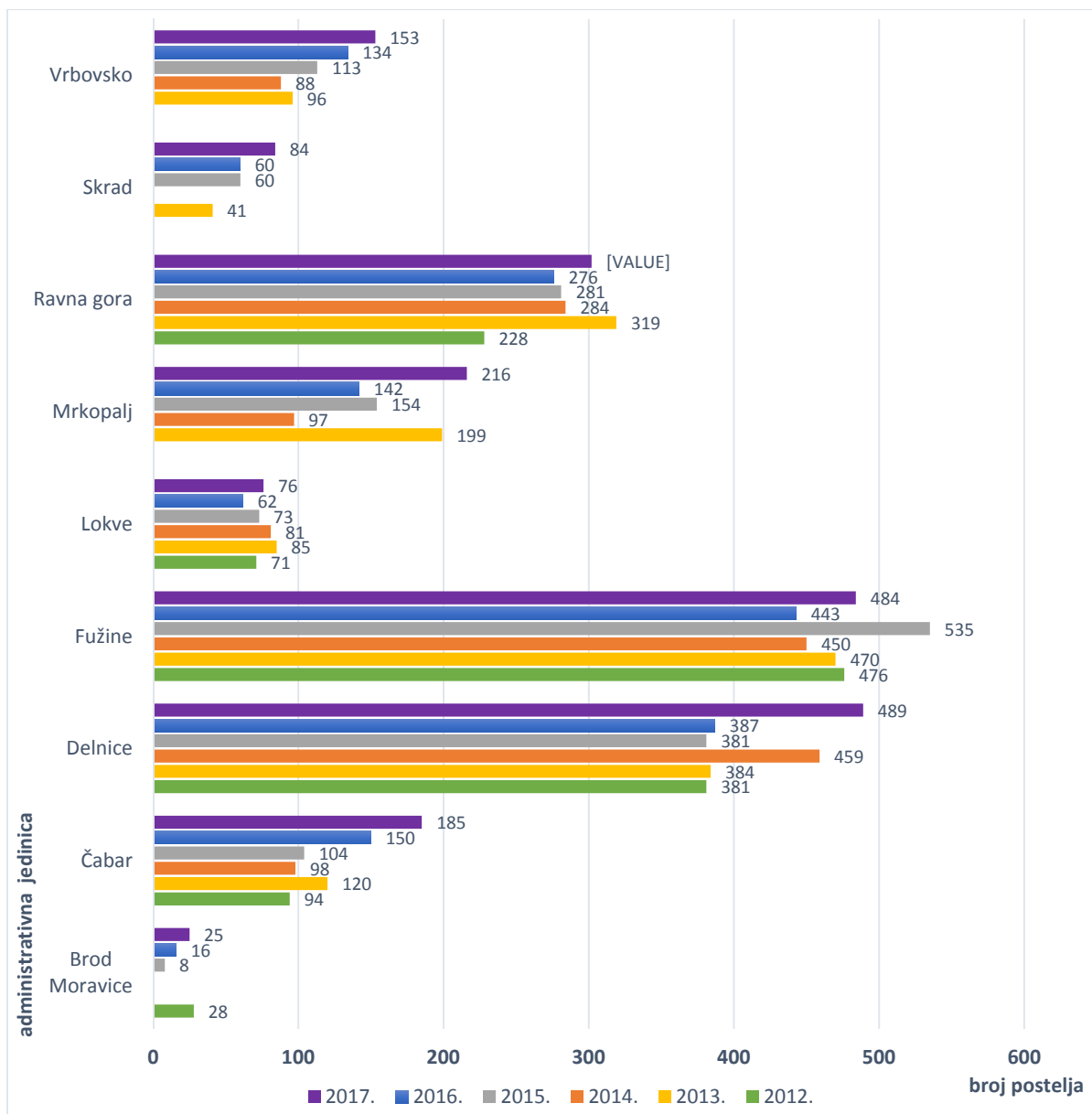
Gospodarske manifestacije (stručni skupovi, edukativni programi, sajmovi i dr.) zbog kapaciteta najčešće se organiziraju u Hotelu *Risnjak* u Delnicama.

2.3. Receptivni faktori

U receptivne elemente ubrajamo sve objekte koji služe za prihvat i prehranu gostiju te koji njihovom boravku pružaju određeni rekreacijski sadržaj (Petrić, 2007). Iako potražnja za nekom destinacijom ovisi prije svega o atraktivnim faktorima, destinacija bi sama po sebi teško funkcionirala kada ne bi postojali receptivni elementi. Receptivne elemente moglo bi se podijeliti u užem i u širem smislu (Petrić, 2007). Receptivni faktori u širem smislu obuhvaćaju sve objekte i službe koji posredno služe turistima (servisi, trgovine, parkovi, komunalna infrastruktura i dr.). U užem smislu u receptivne faktore ubrajamo ugostiteljske objekte za pružanje usluga smještaja kao i za pružanje usluga prehrane i točenja pića.

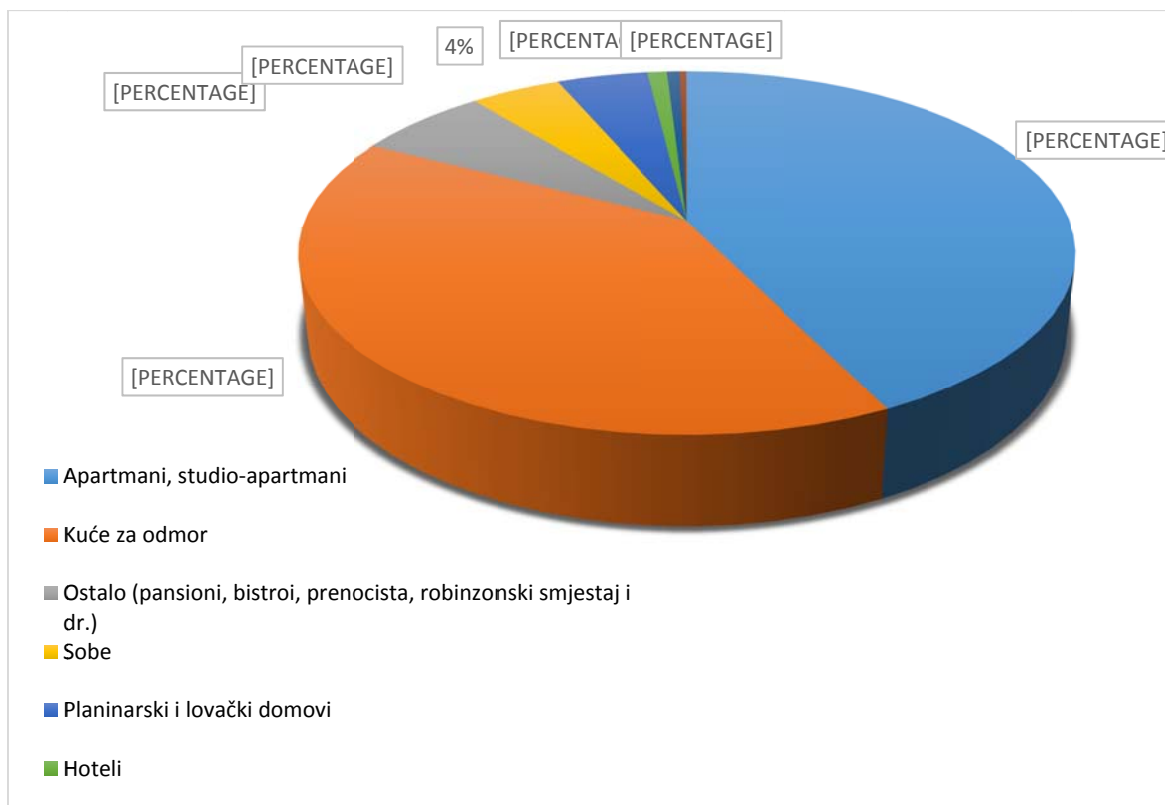
Ukratko, neosporna je činjenica da o stupnju razvijenosti smještajnih kapaciteta i njihovoj raznolikosti ovisi kvaliteta turističke ponude. To bi značilo, naravno, da bi razvoj sektora smještaja trebao biti temeljni element cjelokupnog planiranja destinacije.

Gorski kotar raspolaže s relativno skromnim smještajnim kapacitetima. Na slici 5 prikazan je broj registriranih turističkih postelja u jedinicama lokalne samouprave Gorskog kotara u odabranim godinama. Ukupan broj registriranih postelja (ne uključujući pomoćne ležaje) u Gorskom kotaru prema podacima iz 2017. godine iznosio je 2 014, što je porast od čak 57 % u odnosu na 2012. godinu. U svakoj jedinici lokalne samouprave osim Čabra i Vrsovskog pimjećuje se izrazita fluktuacija broja osnovnih postelja iz godine u godinu, no ukupan trend ide u korist porastu broja istih. Navedene nelogičnosti mogu biti posljedica neprijavlivanja postelja, implementiranja sustava eVisitor (informacijski sustav za prijavu i odjavu turista) od 1.1. 2016. godine ili pak inspekcija koje potencijalno mogu privremeno zatvoriti smještajnu jedinicu, iz čega mogu proizaći i navedene fluktuacije u brojevima postelja.

Sl. 5. Broj registriranih postelja u jedinicama lokalne samouprave Gorskog kotara 2012.-2017. godine
Izvor: DZS, Statistička izvješća 2012.-2017.

Smještajnih objekata u Gorskom kotaru 2018. godine ukupno je 311, pri čemu znatno prevladavaju apartmani i kuće za odmor (sl. 6). Prema strukturi smještajnih kapaciteta Gorskog kotara, privatni objekti (apartmani, kuće za odmor) prošle su godine činili 83% u strukturi smještaja, brojeći 257 jedinica.

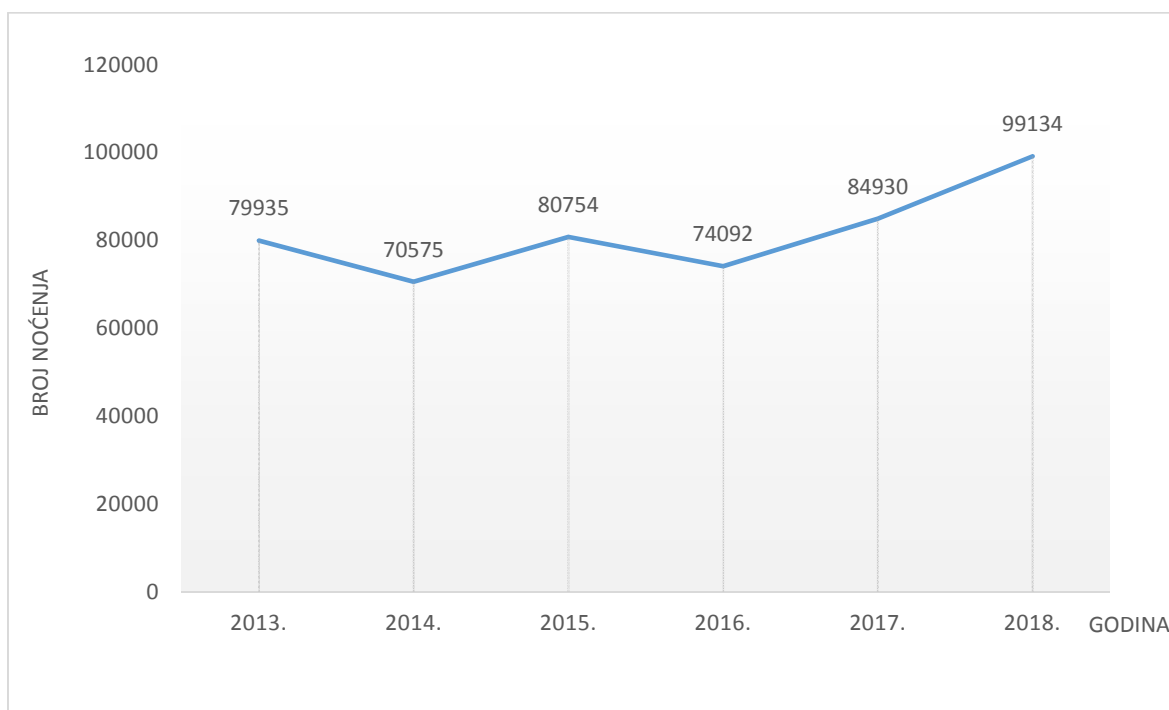
Sl. 6. Struktura smještajnih objekata u Gorskom kotaru 2018. godine
Izvor: TZ općina/naselja Gorskog kotara

Kao jedinica lokalne samouprave s najvećim brojem privatnih iznajmljivača ističu se Delnice (68 objekata) te Fužine (51 objekt). Cijeli prostor Gorskog kotara ima tek tri hotela te jedan kamp otvoren 2016. godine u Lokvama. Općina s najmanje turističkih kapaciteta su bez premca Brod Moravice, sa samo 5 turističkih jedinica za smještaj. Privatni smještajni kapaciteti dominantni su u strukturi cijelog Gorskog kotara, a broj postelja ima trend rasta. Današnje je stanje takvo prvenstveno zbog male potražnje za smještajem – Gorski kotar za sada još uvijek nema potrebe za mnogo velikih jedinica za smještaj. Delnice se ističu brojem smještajnih objekata zbog svoje centralne uloge u Gosrkom kotaru i gušće naseljenosti, dok ih Fužine slijede zbog neposredne blizine autoceste i jezera Bajer.

Zaključno iz prijašnjeg objašnjenja, s obzirom na promatrani prostor, broj smještajnih kapaciteta izrazito je nizak, no za sada zadovoljava njegove potrebe jer ne postoji sezonski pritisak na to područje.

2.4. Turistički promet

Glavni pokazatelji razvoja i općenitog stanja turizma u nekom prostoru podaci su o turističkom prometu koji se iskazuju brojem turističkih dolazaka i brojem turističkih noćenja. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, u petogodišnjem razdoblju od 2013. do 2018. godine u Gorskom kotaru registrirano je ukupno 489 420 turističkih noćenja, a podaci iz priložene slike 7 prikazuju kretanje broja turističkih noćenja u navedenom razdoblju. Na grafičkom prikazu nedostaju podaci o noćenjima u općini Brod Moravice, no imajući u vidu da je to općina koja broji najmanji turistički promet, nedostatak tih podataka nema veći utjecaj na konačni grafički prikaz i trend. U navedenom petogodišnjem razdoblju turistička noćenja su se povećala za gotovo 20 000, što je relativno slab godišnji rast no zbog niskih polaznih vrijednosti svaki napredak smatra se dobrim. Taj porast može se pripisati laganim poboljšanjem turističke ponude u Gorskom kotaru svake godine - u smislu novih, atraktivnih društvenih događaja i njihovom reklamiranju što je privlačan faktor za turiste. S druge strane, u tom petogodišnjem razdoblju povećao se i broj postelja stoga nije iznenađujuće da je i broj noćenja u uzlaznoj putanji. Linija trenda je dakle u rastu, iako ne kontinuiranom. U 2018. godini ukupan broj registriranih noćenja u Gorskom kotaru iznosio 99 134.

Sl. 7. Kretanje broja turističkih noćenja u Gorskom kotaru 2013.-2018. godine
Izvor: DZS, Statistička izvješća 2013.-2018.

U tablici 3 prikazan je ostvareni broj turističkih dolazaka i noćenja prema općini/gradu za razdoblje od 2013.-2018. godine. Od 2013. godine broj registriranih dolazaka i noćenja fluktuiraju, a znatni porast vidljiv je tek 2017. godine. Tijekom 2018. godine u smještajnim kapacitetima Gorskog kotara registrirano je nešto više od 99 tisuća noćenja i 39,5 tisuća dolazaka – iz čega proizlazi da je prosječna duljina boravka turista 2018. godine bila 2,5 noćenja. Uspoređujući to s podacima iz 2013. godine, prosječna duljina boravka u posljednjih pet godina nije se znatno promijenila. Sve navedeno ukazuje na to da bi se turistička ponuda Gorskog kotara trebala usredotočiti na produljenje prosječnog boravka gostiju, što se ostvaruje kroz obogaćivanje ponude i atrakcijske osnove.

Tab. 3. Broj turističkih dolazaka i noćenja u administrativnim jedinicama Gorskog kotara 2013.-2018. godine

GODINA		Čabar	Delnice	Fužine	Lokve	Mrkopalj	Ravna gora	Skrad	Vrbovsko	UKUPNO
2013.	dolasci	709	9271	7129	754	4750	6456	281	1482	30832
	noćenja	1725	20614	22059	2327	13031	12355	1090	6734	79935
2014.	dolasci	405	9147	7935	656	1575	5725	z	1679	27122
	noćenja	1207	21517	23600	1747	3796	11347	z	7361	70575
2015.	dolasci	594	9615	7681	864	1353	6041	616	1950	28714
	noćenja	1558	23386	28525	2445	3246	12615	1317	7662	80754
2016.	dolasci	926	9663	9067	721	1625	6227	722	1693	30644
	noćenja	2290	20923	26183	2107	4177	11887	1513	5012	74092
2017.	dolasci	870	11214	10602	1172	2336	7427	1332	1824	36777
	noćenja	2306	22666	28120	3313	6487	13829	2510	5699	84930
2018.	dolasci	1062	11964	10552	1293	2730	7865	1317	2781	39564
	noćenja	3133	25412	29220	4192	8058	15482	2888	10749	99134

Izvor: DZS, Statistička izvješća 2013.-2018.

Ukoliko se turistički promet pogleda na nižoj razini, ističe se nekoliko naselja koja brojem dolazaka i brojem noćenja odskakuju od prosjeka – to su Grad Delnice i Općina Fužine, koje zajedno ostvaruju više dolazaka i noćenja od svih ostalih jedinica samouprave zajedno. Zahvaljujući položaju u blizini skijališta, brojnim sportskim i zabavnim manifestacijama kao i samoj činjenici da je središte Gorskog kotara, ne čudi činjenica da su Delnice pri vrhu turističkih dolazaka i noćenja. S druge strane, velik broj dolazaka i noćenja u općini Fužine može se pripisati blizini autoceste i zbog toga se razvija veći broj smještajnih kapaciteta od ostalih općina, a u prilog tome ide i položaj na jezeru Bajer. No,

oba naselja imaju vrlo kratak prosječni boravak: 2018. godine prosječan broj noćenja u Delnicama iznosio je 2,1 dok je isti u Fužinama iznosio 2,7. Za usporedbu, najdulji prosječni boravak Gorskog kotara u prošloj godini imali su Grad Vrbovsko (3,9) i Općina Lokve (3,2). U Fužinama je pretpostavljeno da je prosječni boravak kratak zbog putnika u tranzitu koji „ruše“ prosjek prilikom samo jednog, „usputnog“ noćenja. No, generalno se kratak prosječni boravak u Gorskom kotaru pripisuje nedostatku društvenih atraktivnih sadržaja i aktivnosti koje bi potakle goste na duži boravak.

3. KUĆE ZA ODMOR KAO OBLIK SMJEŠTAJNIH KAPACITETA U TURIZMU GORSKOG KOTARA

3.1. Definicija i kategorizacija kuća za odmor kao smještajnih objekata

Prema Pravilniku o razvrstavanju i kategorizaciji ugostiteljskih objekata iz skupine *ostali ugostiteljski objekti za smještaj* (NN 54/2016), „kuća za odmor je smještajni objekt u kojem se gostima pružaju usluge smještaja i korištenja okućnice, opremljen tako da gost sam može pripremati i konzumirati hranu.“ Dakle, kućom za odmor se smatra objekt (jedna građevina s okućnicom) koji može primiti dvoje ili više gostiju, ali u jednoj smještajnoj jedinici u kojoj se gostima pružaju mnogo veće mogućnosti nego u klasičnom apartmanu, kao i mogućnosti usluge prehrane i napitaka. U današnje vrijeme mnogi turisti odlučuju odsjesti u kućama za odmor umjesto u apartmanima ili hotelima jer se tamo osjećaju kao kod kuće, ali i zbog toga što žele imati veću mogućnost izbora i kontrolu pri odlučivanju. Također, u mnogim slučajevima uštede za pojedince su značajne u usporedbi s hotelima ili apartmanima. Dok apartmani nude sadržaje poput tradicionalnog hotela (poput posluge u sobi, održavanja, pospremanja...) kuće za odmor stavljaju naglasak na privatnost gosta, kao i mogućnost korištenja okućnice sa svim inventarom.

Kuća za odmor, ukoliko se koristi kao dio receptivne turističke ponude, prema podjeli DZS-a spada u privatne smještajne objekte. Privatni smještajni objekti prema Zakonu o ugostiteljskoj djelatnosti (NN 85/2015) jesu „oni objekti u kojima se pruža ograničen broj mjesta koji ne prelazi utvrđeni nacionalni minimum za kapacitet objekta“. Privatni smještaj je termin koji u stvari označava smještajne kapacitete u vlasništvu fizičkih osoba. Da bi neka fizička osoba mogla legalno iznajmljivati turistima svoje kapacitete mora za to dobiti odobrenje (rješenje) od nadležnog Ministarstva turizma i zadovoljiti minimalne tehničke uvjete pri čemu iznajmljivač dobiva kategoriju pod kojom smije poslovati. Treba spomenuti i kategorizaciju kuća za odmor koja se dijeli na zvjezdice – dvije, tri, četiri ili pet, navedene od najniže do najviše.

3.2. Vikendaštvo u Gorskom kotaru

Pod pojmom vikendaštvo podrazumijeva se fenomen vikendica, tj. fenomen sekundarnoga stanovanja. Može označivati vikendice kao raširenu pojavu te organiziranu

aktivnost vikendaša, odnosno ukupnost svih pojava i procesa povezanih s pojmovima vikendica, objekt za odmor i rekreaciju, drugi dom te sekundarno (povremeno) stanovanje (Opačić, 2011; 2012; 2013).

Slično turizmu, i u vikendaštvu se mogu razlikovati dvije osnovne skupine faktora koji utječu na njegov postanak i razvoj – to su pokretački faktori (*push* faktori, faktori potražnje) te faktori privlačnosti (*pull* faktori, faktori ponude) receptivnoga vikendaškog područja (Opačić, 2011). Sagledavanjem navedenih faktora prostora istraživanja, utvrdit će se razlozi zbog kojih je Gorski kotar atraktivno receptivno vikendaško područje.

Govoreći o pokretačkim faktorima, motivacija za posjedovanje privatne kuće za odmor je većinom osobne prirode te se mijenja od pojedinca do pojedinca. Objektivni motivi su, kao i u turizmu općenito, slobodno vrijeme, sredstva, životna sredina i ostali. Prema Opačiću (2011.), subjektivni motivi za posjedovanje vikendice mogu se podijeliti u tri skupine: emotivno-psihološki motivi (kao što su bijeg od gradske vreve, želja za mirom), rekreacijsko-dokoličarski te komercijalno-poduzetnički motivi (npr. ulaganje kapitala u nekretninu za odmor). No u suštini, motivi za posjedovanje odnosno upotrebu vikendice najčešće proizlaze iz značenja drugoga doma za njegova vlasnika/korisnika (Opačić, 2011).

Skupinu faktora privlačnosti za posjedovanje kuće za odmor u Gorskom kotaru čini njegova atrakcijska osnova – prirodni i društveni faktori (vidi poglavlje 2.2.). Na konkretnom primjeru Gorskog kotara to su povoljan geografski položaj, klimatska obilježja, prirodne vrijednosti, bogata gastronomska ponuda te očuvan okoliš zbog relativno malo ljudskih intervencija u prostoru. Također, Opačić (2012.) tvrdi da veći potencijal za razvoj vikendaštva imaju ona područja s raznovrsnom rekreacijskom atrakcijskom osnovom pogodnom za upražnjavanje većega broja rekreacijskih aktivnosti. Gorski kotar je pogodan za paletu različitih aktivnosti kao što su biciklizam, skijanje, planinarenje ali i vodeni sportovi (kajaking, rafting) te mnoge druge, još potencijalne aktivnosti.

Važno je napomenuti i geografski položaj Gorskog kotara koji je još jedan od povoljnih privlačnih faktora za razvoj vikendaštva. Iznimno važan faktor za formiranje rekreacijskih, odnosno vikendaških područja u prostoru jest i blizina gradova, kao vodećih središta rekreacijske/vikendaške potražnje (Fijačko, Opačić, 2017. prema Halfacree, 2012). Naime, Delnice su (kao središte Gorskog kotara) smještene na samo sat i pol vožnje od Zagreba, velikog emitivnog centra - što je bitno jer je i sam smisao vikendice da se u njoj

boravi vikendima, češće, što bi značilo u relativnoj blizini prebivališta. Najmanji broj stanova za odmor i rekreaciju registriran je u općinama koje obuhvaćaju u rekreacijskom smislu manje privlačan ruralni prostor, ujedno udaljeniji ili slabije prometno povezan s većim gradovima, odnosno sa središtima vikendaške potražnje, dok veći potencijal za razvoj vikendaštva imaju ona ruralna područja s raznovrsnom rekreacijskom atrakcijskom osnovom pogodnom za upražnjavanje većega broja rekreacijskih aktivnosti (Opačić, 2012).

Vikendaštvo se u ruralnim vikendaškim područjima, osobito ako je riječ o brdovitim prostorima, pojavljuje u formama „točkaste konfiguracije“ („maglice“) ili „kaotične konfiguracije“ (Rogić, 2006), dok je u većim naseljima koncentriranije.

Iako je najveći dio stanova za odmor i rekreaciju u Hrvatskoj smješten u njezinom obalnom i otočnom području, Gorski kotar zbog svog geostrateškog položaja te gotovo netaknute prirodne baštine predstavlja oazu mira za stanovništvo koje se upušta u vikendaška kretanja.

3.3. Prenamjena privatnih kuća u komercijalne smještajne kapacitete

Kao što je pretpostavljeno, uvođenje kuće za odmor kao nove vrste smještajnog objekta potaklo je mnoge stanovnike Gorskog kotara da se počnu baviti turizmom. Velika većina kuća za odmor u RH nije građena iz komercijalnih razloga, već iz razloga provođenja obiteljskog odmora. Na primjeru Kupske doline razjašnjen je odgovor na pitanje zbog čega i na koji način su se na tom području razvile kuće za odmor kao turistički smještajni kapaciteti.

3.3.1. *Primjer Kupske doline*

Dolina rijeke Kupe (u nastavku Kupska dolina) područje je Gorskog kotara koje prati gornji tok rijeke Kupe i na samoj je granici sa Republikom Slovenijom. Gornji tok rijeke Kupe počinje njenim jezerskim izvorom podno planine Risnjak, zatim se probijajući između brda velikim kanjonom razvukla u dugačke brzace i slapiće. U tom gornjem dijelu toka usjekla se duboko u krševiti, brdsko-planinski prostor Gorskog kotara, da bi se izlaskom iz Gorskog kotara raširila i mirnijim tokom vijugala krajolikom Središnje Hrvatske do svog sliva u rijeku Savu. Kupska dolina administrativno spada pod Grad Delnice i dijelom Općinu Brod Moravice, a najveće naselje je Brod na Kupi sa svojih 248

stanovnika. Zbog nadmorske visine od 222 m ima obilježja umjereno-tople kišne klime za razliku od okolnih, brdskih prostora. Upravo zbog blage klime te prekrasnog pejzaža mnogi Kupsku dolinu smatraju turistički najatraktivnijim dijelom Gorskog kotara - djelić čega je dočaran na slici 8, gdje je prikazano selo Doluš koje spada pod Općinu Brod Moravice. No, iako je blizina rijeke Kupe vrlo atraktivan turistički faktor, rezultati u turizmu daleko su od očekivanih jer ovaj prostor gotovo da i nije valoriziran.

Sl. 8. Selo Doluš u Kupskoj dolini
Izvor: privatna arhiva, 2018.

U tablici 4 prikazan je popis privatnih smještajnih kapaciteta u Kupskoj dolini. Premda bi se moglo zaključiti da se većina kapaciteta nalazi u Brodu na Kupi, u stvarnosti su relativno raspršeni dolinom po manjim naseljima, kao što je to običaj u ruralnim i brdskim turističkim predjelima. S obzirom na malen broj stanovnika ovog područja (koji nastavlja negativan trend iz godine u godinu), poznavajući mještane i njihove obitelji proizašao je zaključak o razvoju kuća za odmor kao turističkih smještajnih kapaciteta na ovom području.

Tab. 4. Privatni smještajni kapaciteti u turističkoj ponudi Kupske doline

Naziv	Kategorija	Kapacitet	Naselje
Kuća za odmor I.Raušel	***	4+2	Turke
Kuća za odmor <i>Ornela</i>	***	4+2	Kuželj
Kuća za odmor <i>Navrtni</i>	***	7+1	Kuželj
Kuća za odmor S.Sobol	****	4+2	Kuželj
Kuća za odmor I.B.Lipovac	***	4+2	Kuželj
Kuća za odmor M.Belošević	***	4+2	Kuželj
Kuća za odmor <i>Luka</i>	***	3+1	Guće selo
Apartmani Z.Merkaš	***	16+1	B. na Kupi
Kuća za odmor <i>Kajfeš</i>	***	3+2	B. na Kupi
Kuća za odmor <i>Rubeša</i>	****	6+2	B. na Kupi
Apartman M.Vidmar	***	4+1	B. na Kupi
Kuća za odmor N.G.Krivak	***	4	B. na Kupi
Kuća za odmor Z.Majnarić	***	4+2	B. na Kupi
Kuća za odmor K.Pupić	***		B. na Kupi
Kuća za odmor <i>RiverKupaLodge</i>	****	5+2	B. na Kupi
Kuća za odmor M.Jukić	***	4+1	B. na Kupi
Soba Z.Šneler	*	4	B. na Kupi
Apartmani <i>Vila Viktorija</i>	***	17+4	B. na Kupi
Kuća za odmor B.Katnić	***	4+2	Golik
Kuća za odmor <i>Vesna</i>	***	4+1	Golik
Kuća za odmor B.Ramčić	***	4+1	Golik
Kuća za odmor <i>HolidayHomeBriški</i>	***	4+2	Golik
Kuća za odmor <i>Colnar</i>	***	4+2	Čedanj
Kuća za odmor <i>Oaza mira</i>	***	6+2	Doluš

Izvor: TZ Delnice, TZ Brod Moravice

Današnji turistički kapaciteti Kupske doline nisu bili izgrađeni sa svrhom iznajmljivanja, već su s vremenom i promjenom uvjeta obiteljske kuće i vikendice prenamijenjene ili pak obnovljene kako bi se mogle koristiti u turističke svrhe. Dakle, u Kupskoj dolini tri su slučaja prenamijene kuća u turističke svrhe:

- Renoviranje i iznajmljivanje kuće naslijeđene od obitelji.
- Iznajmljivanje dijela vlastite kuće turistima (adaptiranje soba za iznajmljivanje ili pak čitave etaže privatne kuće koja se daje u najam kao apartman).
- Iznajmljivanje vlastite kupljene/izgrađene nekretnine.

Prvom i drugom slučaju priklonjena je većina slučajeva na prostoru Kupske doline, prvenstveno iz razloga što pojedinci iz trećeg slučaja koji su gradili vikendice ovdje nisu mnogobrojni u usporedbi sa stanovništvom tog prostora (koje je za sobom ostavilo nekretnine obitelji ili koje još uvijek tu obitava i iznajmljuje). Također, treći primjer je i

financijski najzahtjevniji – prihodi od turističkog najma mogu donekle pokriti ulaganja, no vjerojatno ne i „opravdati“ izgradnju samog objekta, iako je prvotno izgrađen u svrhe privatnog korištenja. Iz privatnih razgovora s poznanicima i lokalnim stanovništvom može se pretpostaviti da je velik broj privatnih turističkih kapaciteta ovog prostora bazirano na prenamjeni starih objekata, najčešće naslijeđenih od pokojnih roditelja/djedova koji se po adaptaciji iznajmljuju kao kuća za odmor, dok iznajmljivač ima prebivalište u drugoj nekretnini.

4. ZAKLJUČAK

Iako je turistička atrakcijska osnova Gorskog kotara izrazito povoljna za razvoj turizma, sam turizam još uvijek ni blizu dominantnoj grani gospodarstva na području Gorskog kotara, a neće ni biti dok se god ne stavi naglasak na bolju valorizaciju prirodnih ali i društvenih atrakcijskih faktora. Gorski kotar obiluje prirodnim vrijednostima te su upravo one glavna atrakcija i pokretač razvoja turizma. Različite rekreacijske aktivnosti privlačni su faktori ovog područja, no, prirodna baština ne može biti jedina atrakcija turizma stoga je nužno uključiti elemente kulturno-povijesne baštine i kao i osigurati adekvatne smještajne kapacitete. Na području Gorskog kotara u strukturi smještajnih kapaciteta prevladavaju privatni objekti; apartmani i kuće za odmor.

Prva hipoteza koja pretpostavlja da su kuće za odmor u Gorskom kotaru prenamijenjene iz privatnih kuća u turističke smještajne kapacitete potvrđena je ovim istraživanjem. To je prostor obuhvaćen vrlo izraženim procesom depopulacije, stoga i neki od stanovnika koji su iz ovog prostora iselili odlučuju iznajmiti svoju staru nekretninu i njome „upravljati“ s novog prebivališta. Mnogi od njih komercijalno vikendaštvo prepoznaju kao unosnu zaradu u potrazi za dodatnim, ako ne i jedinim financijskim prihodima.

Potvrđena je i druga hipoteza koja tvrdi da su prema načinu stjecanja kuće za odmor u Gorskom kotaru većinom naslijeđeni objekti. Stanovnici Gorskog kotara se uslijed gospodarske situacije sve više odlučuju na obnavljanje naslijeđene obiteljske imovine i prenamjenu tih nekretnina u turistički objekt kao izvor dodatnog prihoda. Novogradnja na području Gorskog kotara u pravilu se odnosi na apartmane, ali i ne zauzima toliko udio u smještajnim kapacitetima kao starije, naslijeđene obiteljske kuće prenamijenjene u turističke svrhe.

Na temelju navedenih hipoteza može se zaključiti da su kuće za odmor kao receptivni turistički kapacitet na području Gorskog kotara uglavnom razvijene prenamjenom te adaptacijom napuštenog stambenog fonda.

Na koncu, potrebno je naglasiti kako se Gorski kotar još uvijek nalazi pred velikim izazovom. Iako u relativnoj blizini velikih gradova Zagreba, Ljubljane i Rijeke, nije u dovoljnoj mjeri prepoznat kao turistički važna destinacija. Glavni ograničavajući faktor jest nedovoljna promocija Gorskog kotara kao turističke destinacije, što je i odraz

sadašnjeg stanja u turizmu tog prostora. Kuće za odmor, naime, doprinose turističkoj ponudi toga kraja jer pozitivno utječu na porast potrošnje i cjelokupnu gospodarsku aktivnost toga kraja, kao i potpomažu regionalnom razvoju Gorskog kotara kao receptivnoga vikendaškog/turističkog područja u cjelini.

LITERATURA

1. Curić, Z. Glamuzina, N. Opačić, V. T., 2013: Geografija turizma – regionalni pregled. Naklada Ljevak, Zagreb
2. Fijačko, P. Opačić, V. T., 2017: Prostorni razvoj vikendaštva u ruralnim područjima Hrvatske: primjer Koprivničko-križevačke županije, Podravina: časopis za multidisciplinarna istraživanja, 16 (31), 97-116.
3. Knežević, R. Grbac Žiković, R., 2013: Promjene gospodarskog značenja tranzitnog turizma u Gorskom kotaru, Hrvatski geografski glasnik, 75 (1), 111–130.
4. Kušen, E., 2002: Turistička atrakcijska osnova. Institut za turizam, Zagreb.
5. Malnar, M., 2010: Dijalekti u Gorskom kotaru, Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje 36 (1), 47.
6. Njegač, D. Pejnović, D., 2012: Veliki Atlas Hrvatske. Mozaik knjiga, Zagreb
7. Opačić, V. T., 2008: Ekonomsko-geografski utjecaji i posljedice vikendaštva u receptivnim vikendaškim područjima – primjer otoka Krka, Ekonomska misao i praksa 17 (2), 127-154.
8. Opačić, V. T., 2009a: Fizionomske implikacije vikendaštva u receptivnim naseljima – primjer Malinske na otoku Krku, Geoadria 14 (2), 273-310.
9. Opačić, V. T., 2009b: Recent characteristics of the second home phenomenon in the Croatian littoral, Hrvatski geografski glasnik 71 (1), 33-66.
10. Opačić, V. T., 2010: Motivacijski predlošci za posjedovanje vikendica u hrvatskom priobalju – primjer Malinske na otoku Krku, Acta Turistica Nova 4 (1), 81-113.
11. Opačić, V. T., 2011: Prijedlog koncepta istraživanja vikendaštva u receptivnome vikendaškom području, Hrvatski geografski glasnik 73 (1), 181– 200.
12. Opačić, V. T. 2012: Vikendaštvo u hrvatskom priobalju: jučer, danas, sutra; Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
13. Opačić, V. T., 2013: Usporedba hrvatskih i slovenskih vikendaških kretanja na hrvatskim otocima: primjer općine Dobrinj // Migracijske i etničke teme, 29 (2), 251-276.
14. Pavoković, G., Randić, M., Šišić, S., 2018: Važnost zaštićenih područja za razvoj ruralnog turizma u Gorskom kotaru, Javna ustanova Priroda, Rijeka.
15. Petrić, L., 2007: Osnove turizma. Split. Ekonomski fakultet.
16. Randić, M., 2006: Zaštićena prirodna baština Primorsko-goranske županije, Glosa d.o.o., Rijeka.

17. Rogić, I., 2006: Tipologija naselja i kuća za odmor, Kuća pokraj mora: povremeno stanovanje na hrvatskoj obali (ur. Rogić, I., Mišetić, A. i Zimmermann, R.), Institut društvenih znanosti Ivo Pilar i Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog planiranja i graditeljstva Republike Hrvatske, Zagreb, 173-175.

IZVORI

1. Državni zavod za statistiku (2017). *Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011, Stanovi prema načinju korištenja*; Zagreb.
2. Državni zavod za statistiku (2018). *Statistički ljetopis Republike Hrvatske za 2018*; Zagreb.
3. Državni zavod za statistiku (2019). *Dolasci i noćenja turista u 2018*; Zagreb.
4. Državni zavod za statistiku (2013-2018). *Turizam u 2013.-2017., Statistička izvješća*; Zagreb.
5. *Kupska dolina*, <https://www.tz-delnice.hr/privatni-smjestaj-kupska-dolina.php> (21.8.2019.)
6. *Lokalna razvojna strategija LAG-a Gorski kotar 2014.-2020.*; <http://lokve.hr/wp-content/uploads/2016/07/LRS-LAG-Gorski-kotar-2014.-2020..pdf> (24.7.2019.)
7. Map of Gorski kotar Croatia; <https://wiki--travel.com/img/map-of-gorski-kotar-croatia-4.html> (16.7.2019.)
8. *Prirodna i kulturna baština kao preduvjet održivosti ruralnog turizma Gorskog kotara*, LAG Gorski kotar i Geografski odsjek PMF-a Sveučilišta u Zagrebu; <http://www.lag-gorskikotar.hr/wp-content/uploads/2018/03/Bro%C5%A1ura-Prirodna-i-kulturna-ba%C5%A1tina-kao-preduvjet-odr%C5%BEivosti-ruralnog-turizma-Gorskog-kotara-2017.-min.pdf> (28.7.2019.)
9. Podaci TZ općina/naselja Gorskog kotara
10. *Pravilnik o razvrstavanju, kategorizaciji ugostiteljskih objekata iz skupine Ostali objekti za smještaj*, (NN 54/16 i NN 69/17), Ministarstvo turizma; https://mint.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/katego_ostali/180918_pravilnik_kateg_ostali.pdf (10.8.2019. i 7.9.2020.)

11. *Razvojna strategija Primorsko-goranske županije 2016.-2020.*;
https://www2.pgz.hr/pozivi_skupstina/13-17/skupstina22/TOCKA1-PRIOLOG.pdf
(10.8.2019.)
12. *Strateški plan razvoja turizma Kvarnera sa strateškim i operativnim marketing planom 2016.-2020. godine, Izveštaj I: Situacijska analiza*;
<http://www.kvarner.hr/docs/kvarner2011HR/documents/1502/1.0/Original.pdf> (22.8.2019.)
13. *Uvjeti za kategorizaciju kuće za odmor u domaćinstvu – novi objekt*;
<https://www.uduvz.hr> (17.8.2019.)
14. *Zakon o ugostiteljskoj djelatnosti*, NN 85/15, 121/16, 99/18, 25/19.
<https://www.zakon.hr/z/151/Zakon-o-ugostiteljskoj-djelatnosti> (10.8.2019.)
15. *Zakon o zaštiti prirode (NN 80/13)*, Državni zavod za zaštitu prirode;
<http://ecomission.hr/wp-content/uploads/2015/04/Zakon-o-za%C5%A1titi-prirode.pdf>
(10.8.2019.)

PRILOZI

Popis slika

Sl. 1. Administrativno teritorijalna podjela Gorskog kotara na gradove i općine	3
Sl. 2. Mreža glavnih prometnica na području Gorskog kotara	6
Sl. 3. Srednje mjesečne temperatura zraka i količine padalina za meteorološku postaju Parg-Čabar 2017. godine	8
Sl. 4. Reljefni prikaz Gorskog kotara s istaknutim vrhovima i hidrografskom mrežom.....	10
Sl. 5. Broj registriranih postelja u jedinicama lokalne samouprave Gorskog kotara 2012.- 2017. godine	16
Sl. 6. Struktura smještajnih objekata u Gorskom kotaru 2018. godine	17
Sl. 7. Kretanje broja turističkih noćenja u Gorskom kotaru 2013.-2018. godine	18
Sl. 8. Selo Doluš u Kupskoj dolini	24

Popis tablica

Tab. 1. Zaštićena prirodna područja u Gorskom kotaru.....	11
Tab. 2. Zaštićeni nepokretni spomenici kulture u Gorskom kotaru.....	13
Tab. 3. Broj turističkih dolazaka i noćenja u administrativnim jedinicama Gorskog kotara 2013.-2018. godine.....	19
Tab. 4. Privatni smještajni kapaciteti u turističkoj ponudi Kupske doline.....	25